

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak.
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir. Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.

4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur. Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir. Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtımsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir. Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI:

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Kültürel kimliğinin yapılandırılması, sanatın insan hayatında anlam oluşturmaya, bilgiyi sorgulayan özgün ve özgür düşünen bireylerin yetişmesinde Görsel Sanatlar dersi, hayati önem taşımaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş, farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, ileriki hayatlarında da sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Sanat hakkında bilgi sahibi olması,
2. Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,
3. Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,
4. Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,
5. Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,
6. Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,
7. Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,
8. Görsel Sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,
9. Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,
10. Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,
11. Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması, sanat yapıtlarını, betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,
12. Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,
13. Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, millî ve manevî değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,
14. İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasının önemini kavranması amaçlanmaktadır.

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ALANA ÖZGÜ BECERİLER

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin Görsel Sanatlar alanındaki güncel gelişmeleri takip etmesi ve bu amaçla görsel sanatlarla ilgili konferans, açık oturum ve seminer gibi etkinliklere izleyici olarak katılması; kültürel çeşitliliğe saygı duyması; başkaları ile iletişimde Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanarak yapıcı diyaloglar kurması; doğayı seven ve yaşadığı çevreye duyarlı olması; girişimcilik becerisi geliştirebileceği kültür ve sanat etkinliklerine (sergi, müze gezisi gibi) katılması gibi sosyal yeterlilik ve becerilerinin geliştirilmesinin yanında, aşağıda verilen yeterlilik ve becerileri edinmeleri de öğrencilerin sanat eserlerine farklı açıdan bakmalarına duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürmelerine katkı sağlayacaktır.

Algılama -	Analiz Etme
Bilişim Teknolojilerini Kullanma -	Değerlendirme
Çok Yönlü Düşünme-	Eleştirel Düşünme
El-Göz-Beyin Koordinasyonunu -	Sağlam Estetik Duyarlılık
Görsel Okuryazarlık-	Kültürel Miras
Sanatsal Etik-	Öz Farkındalık
Tasarım -	Medya Okuryazarlığı
Gözlem Yapma -	Malzeme Kullanma
Sentez-	Yaratıcı Düşünme

ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Görsel sanatlarda biçimlendirme ve sanat kültürü çalışmaları ayrı ayrı çalışmalar olarak verilebileceği gibi aynı anda da verilebilir.
2. Öğrencilerin sanatı seven; millî ve manevî değerleri, evrensel kültürel değerleri anlayabilen; kendi yetenekleri ve becerileri doğrultusunda çalışmalar yapan; özgün, özgür düşünen ve bu düşüncelerini çalışmalarına yansıtan davranışları kazanmalarına yönelik etkinliklere önem verilmelidir.
3. Görsel Sanatlar dersi, sanatın doğasında var olan özelliğinden dolayı, yaparak ve keşfederek öğrenmeyi teşvik etmektedir. Program, öğretmene önemli ölçüde esneklik sağlamasının yanı sıra iyi planlanmış aktiviteleri de gerekli kılmaktadır. Bu aktiviteler planlanırken öğrenci merkezli bir yaklaşım ile öğrencinin özgürlüğü, özgünlüğü ve keşfederek öğrenme imkânı kısıtlanmamalıdır.

4. Tuval resmi, heykel, grafik tasarım gibi uygulamalarla ileri seviyede ürün oluşturmak isteyen öğrencilere yardımcı olunmalı, ancak her öğrenciden böyle bir çalışma yapması beklenmemelidir. Uygulamalı çalışmaların yanı sıra millî ve evrensel kültürler, bu kültürlerdeki sanatsal çalışmalar, Türk ve yabancı sanatçılar ve bu sanatçıların eserleri incelenerek öğrencilerin farklı bakış açıları ve görüşleri ortaya koyması da hedeflenmelidir.

5. “Sanat Eleştirisi ve Estetik” ile “Kültürel Miras” öğrenme alanında geçmiş ve günümüz sanat anlayışı belli düzeyde incelenecektir. Sanatın tarihsel perspektifinde, 21. yüzyılın değişen değerleri dikkate alınarak başta kendi kültür ve sanatımız olmak üzere, diğer ülkeleri de kapsayacak bir bakış açısıyla verilmelidir. Bu bağlamda geleneksel sanatlarımızın da öğrenciler tarafından tanınip bilinmesi önemlidir.

6. Kazanımların nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda, bilişim teknolojileri araçları belirli kazanımların daha etkili bir biçimde öğrenilmesine katkı sağlayacaktır. Dersin işlenişinde görsel-işitsel iletişim araçları ile bilişim teknolojilerinin kullanımına önem verilmelidir. Teknik araç gereç kullanımında bütünlük ve esneklik sağlanmalı, internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Ayrıca siber güvenlik kuralları öğrencilere aktarılmalı, bilişim teknolojilerinin etkin ve güvenli şekilde kullanılmasının gerekliliği vurgulanmalıdır.

ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

9, 10, 11 ve 12. sınıflar için geliştirilen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda öğrenme alanı temellin yaklaşım esas alınmıştır. Programda; 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde Sanat Eleştirisi ve Estetik, Kültürel Miras ile Görsel Sanatlarda Biçimlendirme adı altında üç öğrenme alanı yer almaktadır. Bu üç öğrenme alanı kapsamında teorik bilgilere ve uygulamaya ilişkin çalışmalara yer verilmiştir

SINIF ÖĞRENME ALANI, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. SANAT ELEŞTRİSİ VE ESTETİK

a) Çağdaş Sanat (Günümüz Sanatı)
b) Postmodern sanatın genel özelliklerini açıklar. Postmodern sanat ve modern sanat arasındaki farkların incelenmesi sağlanır.

a) Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur.
1) Bienaller (İstanbul Bienali)
2) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra’nın (Modern); Türk Sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk (Modern) vb. eserleri tanıtılarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur.

c) Günümüz sanatını teknolojik gelişmeler doğrultusunda değerlendirir.

2. KÜLTÜREL MİRAS

Müzelerde İnceleme ve Uygulama IV

1) Dünyaca ünlü müzeleri tanır.
2) Yurt dışındaki müzelerde bulunan kültürel mirasımızı tanır.
Almanya’da bulunan İslam Eserleri Müzesi ve Bergama Müzesi vb.
3) Müze ve sanat galerilerinin kültürel bağların kurulmasındaki rolünü açıklar.
4) Müze ve sanat galerileri ile ilgili yazılı ve görsel kaynakları sergiler.
Öğrencilerin müze ve sanat galerileri ile ilgili araştırma yapmaları, elde ettikleri bilgilerden yararlanarak müze ve sanat galerilerini tanıtan web sayfası, broşür, okul gazetesi, poster ya da tanıtım sunumları oluşturmaları ve sunmaları sağlanır.

5) Sanal Müze ziyaretleri yapmaları sağlanır.

3. GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME

1. Desen Çalışmaları IV

1. Çoklu figür çalışmaları yapar.
2. Kompozisyonlarında nesne mekân-figür ilişkisini kurar.

2. Karikatür Sanatı

1. Karikatürün özelliklerini açıklar. Biçimsel özelliklerin yanı sıra ironi, hiciv kavramları üzerinde durulur.
2. Mizahın kültürümüzdeki yerini örneklerle açıklar.
3. Verilen bir konuyu mizah anlayışı içinde karikatürize eder.

3. Fotoğraf Sanatı

1. Fotoğrafın oluşum sürecini açıklar.
2. Tarihsel süreç içerisinde fotoğraf sanatında kullanılan araç-gereç ve malzemeleri tanır.
3. Fotoğraf sanatının ünlü ustalarını ve eserlerini tanır.
Ara Güler, Şakir Eczacıbaşı, Sıtkı Fırat, Naciye Suman, Hannah Collins vb. fotoğraf sanatçıları ve eserleri tanıtılır.
4. Fotoğraf sanatı eserlerini sanatın öğeleri, ilkeleri ve içerik açısından analiz eder.
5. Kompozisyon kurallarını dikkate alarak fotoğraf çekimi yapar.
Öğrencinin ekonomik koşulları dikkate alınarak fotoğraf makinesi, tablet bilgisayar veya cep telefonu gibi teknolojik aletlerle fotoğraf çekimi yapması sağlanır. Dijital fotoğrafçılıkla ilgili açıklamalar yapılır.

4. Renkli Resim Uygulamaları IV

1. Soyut ve figüratif resmin farklarını açıklar.
2. Ebru tekniği ile soyut uygulamalar yapar.
Öğrencilerin ebru uygulaması yapmaları sağlanarak özellikle soyut ekspresyonizm ile ebru sanatının etkileşimi ve benzerlikleri vurgulanır.

5. Tekstil Tasarım

1. Yaşadığı çevreden tekstil tasarımına ait motifler gösterir.
2. Geleneksel Türk motiflerinden esinlenerek özgün tekstil tasarımları yapar.

6. Endüstri Ürünleri Tasarımı

1. Sanatsal tasarım ve endüstriyel tasarım arasındaki farkları açıklar.
2. Endüstri ürünleri tasarımının özelliklerini açıklar.
3. Endüstri ürünleri için özgün bir boyutlu tasarımlar yapar.

1.Öğrenme Alanı

SANAT ELEŞTİRİSİ VE ESTETİK

1. (ÇAĞDAŞ SANAT (GÜNÜMÜZ SANATI))

12. sınıf “Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanı”nın kapsamı Çağdaş Sanat (Günümüz Sanatı) olarak belirlenmiştir.

Çağdaş Sanat konusu ile öğrencilerin hem dünya hem de Türk modern ve postmodern sanatçıları ile eserleri hakkında bilgi sahibi olması, modern ve postmodern sanat arasındaki farkları genel olarak kavraması, günümüz sanatı ile ilgili dünyada ve Türkiye’deki önemli sanatsal etkinlikleri takip etmesi, günümüz sanatını teknolojik gelişmeler doğrultusunda değerlendirmesi amaçlanmıştır

DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ

ÇAĞDAŞ SANAT (GÜNÜMÜZ SANATI)

DERS : GÖRSEL SANATLAR

SINIF : 12

ÖĞRENME ALANI : 12.1. SANAT ELEŞTİRİSİ VE ESTETİK

KONU : 12.1.1. ÇAĞDAŞ SANAT (GÜNÜMÜZ SANATI)

KAZANIMLAR

1. Postmodern sanatın genel özelliklerini açıklar.

Postmodern sanat ve modern sanat arasındaki farkların incelenmesi sağlanır.

2. Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur.

a) Bienaller (İstanbul Bienali)

b) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra’nın

(Modern); Türk sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk’in(Modern) vb. eserleri tanıtarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur.

3.Günümüz sanatını teknolojik gelişmeler doğrultusunda değerlendirir.

SÜRE : 5 ders saati/2,5 hafta

ARAÇ VE GEREÇLER : Etkileşimli tahta, kaynak kitaplar, eskiz defteri, çizim (2B, 3B resim kalemleri,

çeşitli mürekkepli kalemler vb.), boyama, kesme ve yapıştırma malzemeleri

YÖNTEM VE TEKNİKLER: Anlatım, soru-cevap, uygulama

KAYNAKLAR:

Antmen, A. (2014). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Germener, S. (1997). 1960 Sonrasında Sanat Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar. İstanbul: Kabalcı

Yayınevi.

Gombrich, E. H. (2009). Sanatın Öyküsü. İstanbul : Remzi Kitabevi.

Lynton, N. (1991). Modern Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Şaylan, G. (1999). Postmodernizm. Ankara: İmge Kitabevi.

DERSE HAZIRLIK

Postmodernizm konusu anlatılırken Genel Ağ kullanılarak hazırlanan tüm görseller anlatım sürecine göre düzenlenir.

Öğrencilerden İstanbul Bienalleri ile ilgili araştırma yapmaları, küratör (sergi düzenleyicisi) kavramının ne olduğunu ve günümüze kadar yapılan İstanbul Bienallerinin tema başlıklarını yazarak gelmeleri istenir.

ETKİNLİK SÜRECİ

Modernizmi etkileyen Paul Cézanne'ın (Pol Sezan) bir eseri ile postmodernizmi "hazır nesne" kavramı ile etkilemiş olan Marcel Duchamp'ın (Marsel Düşan) ilk hazır nesnesi olan pisuvarı karşılaştırılarak öğrencilerin dikkatleri çekilir.

Paul Cézanne (1839-1906)

Öğrencilerin konuya dikkatlerini çekmek için

önce Modern Dönem sanatçılarından empresyonist bir ressam olan Paul Cézanne'ın (Pol Sezan, 1839-1906) 1895'te yaptığı Sainte-Victoire Dağı (Sen Viktöri Dağı) adlı resmi etkileşimli tahtada gösterilir. Öğrencilere bunun ne olduğu, ne amaçla yapılmış olabileceği sorularak bir sanat eseri olduğunu vurgulamaları istenir. Resimde gördüklerini genel olarak tanımlamaları ve resmi beğenip beğenmedikleri nedenleriyle birlikte sorularak öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine imkân verilir.

Sainte-Victoire Dağı, 1895, P. Cezanne, 73x92cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Barnes Vakfı

Marcel Duchamp (1887-1968)

Modern Dönem sanatçılarından ve Dadaizmin öncülerinden Marcel Duchamp'ın "Çeşme" (Görsel 1.2) adını verdiği ters biçimde sergilenen pisuvarın görseli üzerinden öğrencilere şu sorular yöneltilir:

- * *Bu nesne amacı dışında kullanılabilir mi?
- * *Sergilenebilir bir nesne midir?
- * *Böyle bir nesneyi satın alarak evinizin görünür bir köşesine estetik bir varlık olarak yerleştirir miydiniz?
- * *Sizce Duchamp bu nesneyi imzalayarak ve bir sergiye yollayarak ne yapmaya çalışmıştır?

Sanatçı İmzası Bulunan Pisuvarın Günümüz Sanatı Açısından Önemli Bir Yere Sahip Olduğunun Anlatılması

Duchamp bu pisuvarı Mott Works (Mot Wörks) adındaki bir dükkândan satın alarak R. Mutt (R. Mut) olarak imzalamıştır.

Ters bir şekilde yerleştirerek "Çeşme" adını verdiği bu pisuvarı sergilenmek üzere kar-

Çeşme, 1917, M.Duchamp, San Francisco (Sen Fransisko)

ma bir organizasyona göndermiştir. Bu hareketi o dönem ahlaksızca bulunmuş ve tepkiyle karşılanmıştır. Duchamp'ın sergiye böyle sıradan bir nesneyi gönderme amacı, Modern Dönem'de ortaya çıkan ve dönemin sanat olaylarında belirleyici gücü olan sanat piyasasına (sanat tüccarları, galeriler, koleksiyonerler, sanat eleştirmenleri vb.) tepki göstermektir.

Duchamp'ın tepki göstermek amacıyla hazır bir nesneyi sergilemeye çalışması özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında “sanatta gerçeklik” kavramının sorgulanmasına yol açmıştır. Bu hareketten etkilenen postmodern sanat akımlarında gerçeğin taklit edilerek yansıtılması yerine her şeyin kendi kendisiyle temsil edilebileceği düşüncesi benimsenmiştir. Örneğin bir grup kayalığın resmedilmesi yerine bir grup kayalığın getirilerek sergilenmesi tercih edilmiştir.

Modern Dönem'de sanat eserleri resim, heykel şeklinde tanımlanırken Postmodern Dönem'de üretilen eserler için bu tanımlamalar yetersiz kalabilmektedir. Çünkü bu eserler görsel özellikleri ile beraber işitsel de olabilirler. Hatta bazen bir ortam, mekân oluşturularak izleyenin katılımıyla eserler (performans sanatı gibi) oluşturulabilir. Modern Dönem'de bir akıma ait eserlerin genelinde içerik ve biçim açısından ortaklıklar, benzerlikler, dil birliği açık bir şekilde bulunurken postmodern bir sanat eseri aynı zamanda birkaç akıma sokulabilir. Postmodern akımlar “gerçeklik ve sanat” ilişkisini yorumlamalarına göre ayrıştırılmaya çalışılır. Özellikle “hazır nesne” (insan bedeni, hava, taş, toprak, sanayi ürünleri, yemek artıkları, yapı malzemeleri, yazılı metinler vb.) olarak kullanılan şeylere göre tanımlanmaktadır. Duchamp'dan etkilenerek “hazır nesne” kavramına önem veren 1960 sonrası sanat akımları olarak ifade edilen bazı terimler pop art, yeni gerçekçilik, op art (optik sanat), minimalizm, land art (arazi sanatı), kavramsal sanat, performans sanatı, video sanatı, hiperrealizmdir.

Duchamp'ın arkadaşına yazdığı bir mektupta kendisinden etkilenen sanatçılar için yaptığı yorum tahtaya yansıtılarak okunur: "Bugün Yeni Gerçekçilik, Pop Sanat, Asemblaj (hazır ve doğal nesnelerden sanat eseri oluşturulması) gibi terimlerle anılan Neo-Dada'nın (Yeni Dada) kökeni düpedüz Dadadır; bugünün sanatçılarına da kolay bir çıkış yolu oluşturmaktadır. Ben hazır nesneyi keşfettiğimde estetik olgusunu yerle bir etmeyi amaçlamıştım. Neo Dadacılar ise benim hazır nesnelerimde estetik güzellik buluyorlar! 'Şişelik'i ve 'Pisuvâr'ı meydan okumak için suratlarına fırlatmıştım, ama bak onlar bunları estetik açıdan övüyorlar." (Antmen 2013: 161)

Postmodern Tepkinin Oluşumu ve Postmodern Sanatın Genel Özellikleri

Günümüz sanatının ortaya çıkmasında Modernizm Dönemi'nde gelişen sanat piyasasının rolü vurgulanır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin iki büyük dünya savaşında da kötü niyetlerle kullanılarak insanlık açısından büyük acılar yaşatmış olduğu söylenir. Bu süreçlerin sonucu ekonomi, sosyoloji, sanat, bilim, siyaset vb. pek çok alanda farklı bakış açılarının gelişmiş ve günümüz sanatını da belirleyen, hayatın her alanında postmodern bir tepkiyi ortaya çıkarmış olduğu anlatılır. Ortaya çıkan bu tepki sonucu oluşan özellikler, Amerikalı edebiyat profesörü olan Ihab Hassan tarafından şemalaştırılmıştır.

Modernizm ve postmodernizmi karşılaştıran şemadan bazı özellikler şöyledir:

Modernizm

romantizm/simgecilik
form (birleştirici, kapalı)
amaç
tasarım
hiyerarşi
hâkimiyet/logos
sanat nesnesi/bitmiş yapıt
mesafe
yaratma/bütünselleştirme/sentez
mevcudiyet
merkezlenme
tür/sınır
semantik (anlam bilim)

Postmodernizm

parafizik/Dadacılık
antiform (ayırıcı, açık)
oyun
rastlantı
anarşi
tükenme/sessizlik
süreç/performans/happening
katılım
yaratmayı imha/yapıbozum/antitez
yokluk
dağılma
metin/metinlerarası
retorik (söz sanatı)

mecaz
seçme
kök/derinlik
yorum/okuma
gösterilen
okunaklı (okuyucuları)
anlatı/büyük tarih
ana kod
köken/neden
metafizik
belirlenmişlik

mecazımürsel
bileşim
rizom/yüzey
yorumu karşı/yanlış okuma
gösteren
yazılabilir (yazarları)
anlatı karşıtı/küçük tarih
idiyolekt (kişisel dil)
fark-fark/iz
ironi
belirsizlik

Modern ve Postmodern Sanatçılar ve Eserleri

Paul Cézanne

Cézanne'ın 1902'de yaptığı Sainte Victoire Dağı (Sen Viktori Dağı, Görsel 1.3) adlı eseri gösterilerek modernizmin

özellikleri üzerinde durulur.

Cézanne empresyonist bir ressamdır. Genel olarak empresyonistler gün ışığının dış mekânlardaki etkileri üzerine çalışmışlardır. Gün ışığının günün değişik saatlerinde nesneler üzerine yansıyan renkler açısından farklılıklar gösterilen gösterenokunaklı (okuyucuları) yazılabilir (yazarları) anlatı/büyük tarih anlatı karşıtı/küçük tarih ana kod idiyolekt (kişisel dil)köken/neden fark-fark/iz metafizik ironi belirlenmişlik belirsizlik gösterdiklerini fark etmişler ve atölye dışında manzara karşısında çalışma yapmayı prensip olarak benimsemişlerdir. Işığın değişen etkisini yakalamak için hızlı çalışmak ve fırça darbelerinin etkilerini kullanmak

Sainte-Victoire Dağı, 1902, P. Cézanne, 73x92 cm, Philadelphia Sanat Müzesi

zorunda

kalmışlardır. Empresyonistlerin bir manzarayı sürekli çalıştıkları görülür. Cézanne da aynı dağı tekrar tekrar resmederek dağın değişik hâllerini yansıtmıştır. Fakat Cézanne'ı diğer empresyonistlerden ayıran aslında varlıkların değişmeyen, temel biçimlerini araştırıyor olmasıdır. Resimlerine bakıldığında geometrik yapılara yönelik vurgular sezilir. Cézanne bu yönüyle kübizme öncülük etmiştir..

Richard Serra (1939-...)

Richard Serra'nın (Rıçırd Sera) "Bir Tonluk Destek (Kartların Evi)", 1969, (Görsel 1.4) adlı çalışmasının görseli yansıtılır. Genellikle eserlerinde geometrik formların hâkim olduğu, ağır metal plakalarla eserler ürettiği belirtilir.

Serra, minimalist bir sanatçıdır. Minimalistler, hem Duchamp'ın hazır düşüncesinden hem de modern konstrüktivistlerin (yapıcı) endüstriyel malzeme ve yöntem kullanmalarından da etkilenmişlerdir.

Serra'nın "Kesişme II" adlı çalışmasıyla ilgili "khanacademy.org" sayfasındaki video izletilerek heykellerinin insanlarda yarattığı etki yansıtılır. <https://tr.khanacademy.org/humanties/art-1010/minimalism-earthworks/v/moma-serra-intersection-ii>

Bir Tonluk Destek (Kartların Evi), 1986, R.Serra, her biri 122x122x2,5 cm, MoMA

Serra'nın heykellerinin sade formları ve endüstriyel malzeme kullanımı üzerinde durulur. Sanatçının bu eserleri nasıl tasarladığı ve endüstriyel malzemelere nasıl biçim verdiği konusunda öğrencilere sorular sorulur.

Öğrencilere Aşağıdaki Sorular Yöneltilerek Teknolojik Gelişmelerin Günümüz Sanatına Etkileri

* *Modern Dönem'de resim sanatını

etkileyen en önemli

teknolojik gelişme nedir?

* *Neden postmodern sanatçılar

“hazır nesne” kavramını sahiplenmişlerdir?

* *Dijital baskılar resim sanatının

yerini alabilir mi?

* *Serra ve Kapoor'un eserleri

gerçekleştirilirken onlar sanatçı olarak nerede durmaktadırlar?

* *Teknolojik destek almak sanatı nasıl etkiler?

* *Günümüz sanatçıları bilişim teknolojilerini sanat için nasıl kullanabilirler?

Öğrencilerin değerlendirmelerine aşağıdaki bilgiler eklenir.

Modern Dönem'de fotoğraf makinesi ile ilgili gelişmeler resim sanatının sorgulanmasına yol açmıştır.

Gerçekliğin

bir fotoğraf makinesi ile yansıtılıyor olması sanatçıları özellikle ressamları farklı arayışlara sürüklemiş

ve peş peşe sanat akımlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Postmodern süreçte ise bu durum “sanat

ve gerçeklik” ilişkisinin sorgulanarak eserlerde “hazır nesne” kullanımını ön plana çıkarmıştır.

Günümüz sanatçıları tasarımlarını ileri baskı teknolojileri ile iki boyutlu yüzeylere yansıtarak

sergileyebilmektedirler.

Serra'nın eserlerinde gördüğümüz gibi büyük levhalar ancak teknik eleman ve teknolojik aygıtlar

sayesinde

gerçekleştirilebilir çalışmalardır. Kapoor'un “Sarı” isimli çalışması ise tamamen teknik elemanlar tarafından

gerçekleştirilmektedir. Eserler sergilenecekleri alanlara yerleştirilirken çeşitli vinçler kullanılmaktadır.

Bu aletler sayesinde sanatçıların istedikleri boyutlarda çalışma yapma imkânları da artmıştır. Bilişim

teknolojilerindeki

gelişmelerle sanatçıların uluslararası düzeyde organizasyonlara katılımı artmıştır. Günümüzde eserler,

Genel Ağ üzerinden dünyanın her yerine kolaylıkla ulaşabilmekte ve sergilenebilmektedir.

AÇIKLAMALAR

1. İçeriği aynı kalmak koşuluyla örnek ders planı, biçimsel olarak değiştirilebilir.

2. Bu ders planı, ilgili ders programında yer alan kazanımlar dikkate alınarak bir günde işlenebilecek ders saatinden daha fazla ders saati için de yapılabilir.

3. Bu plan dersin kapsamı, öğrenci hazır bulunuşluk düzeyi, okulun ve çevrenin özellikleri dikkate alınarak her ders için yeniden yapılandırılabilir

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

Aşağıdaki değerlendirme sorularının olduğu form, çoğaltılıp öğrencilere dağıtılarak soruları cevaplamaları sağlanır.

Gardanne, Cezanne

Bisiklet Tekerleği, Duchamp

1. Yukarıda gördüğünüz iki eseri inceleyip içerik ve biçim açısından karşılaştırarak farklarını yazınız

.....
.....

2. Yukarıda gördüğünüz Gardanne (Gerdane) ve Bisiklet Tekerleği adlı eserlerin yapıldıkları dönemler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Neoklasizm-Modernizm
- B) Romantizm-Postmodernizm
- C) Modernizm-Postmodernizm
- D) Rönesans-Fütürizm
- E) Fovizm-Modernizm

3. Aşağıdaki sanatçılardan hangileri Postmodern Dönem sanatçılarıdır? Okuyup doğru cevabı işaretleyiniz.

- A) Anish Kapoor, Pablo Picasso (Pablo Pikasso, 1881-1973)
- B) Van Gogh (Van Goh 1853-1890) , Marc Chagall (Mark Şagal 1887-1985)
- C) Paul Cezanne, Claude Monet (Kiloud Mone 1840-1926)
- D) Marcel Duchamp, Salvador Dali (Salvador Dali 1904-1989)
- E) Anish Kapoor, Marcel Duchamp

3. Teknolojik gelişmelerin günümüz sanatına etkilerini değerlendirerek yazınız

.....
.....